

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 256 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : підручник. Київ : ЦУЛ, 2018. 328 с.
4. Нечерда В. Б., Кириченко В. І. Підлітки уразливих категорій : типологія і особливості виховання в умовах закладів загальної середньої освіти : метод, посіб. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 126 с.
5. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник. Київ : Кондор, 2015. 469 с.
6. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2005. 360 с.
7. Стельмахівська В. П. Здоров'я підлітків у закладах професійно-технічної освіти. *Буковинський медичний вісник*. 2008. Т. 12, № 4. С. 131-135.
8. Терлецька Л. Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручник. Київ: Слово, 2013. 606 с.
9. Томчук С. М., Томчук М. І. Психологія тривоги, страху, агресії особистості в освітньому процесі : монографія. Вінниця : ВАНО, 2018. 200 с.
10. Цінність життя підлітка : світоглядні орієнтири : монографія / Т. Ф. Алексеєнко, Л. В. Гончар, Л. В. Канішевська та ін. Київ, 2019. 136 с.

*Марія Максимішин,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
ОПП Соціальна педагогіка,
факультету педагогіки і психології,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: **Ірина Турчин-Кукаріна,**
кандидат юридичних наук, викладач кафедри
соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПРОБЛЕМАМИ

Постановка проблеми. Умови, у яких опинилися українці в час війни, вимагають особливих підходів до налагодження співпраці між педагогами та батьками дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Ця співпраця потребує не лише врахування психолого-вікових особливостей дітей з ООП, але й розуміння соціально-

педагогічних закономірностей зазначеного процесу. Особливу увагу потрібно приділити аналізу та впровадженню міжнародного досвіду, які сприяють ефективному навчанню і соціальній адаптації цієї категорії дітей. У сучасних умовах зростає значущість гуманістичних процесів у освітніх закладах України, що активізує потребу у мобілізації професійних ресурсів педагогів і родин для забезпечення якісної освіти дітей із ООП. Виконання навчальних програм у закладах освіти належним чином вимагає ефективної співпраці між педагогами та батьками цих дітей. Тому важливо провести дослідження, спрямоване на вивчення проблем налагодження ефективної взаємодії між педагогами і батьками учнів з ООП в умовах освітнього закладу.

Виклад основного матеріалу. Співпраця між батьками та педагогами у закладах освіти залишається актуальною темою для наукових досліджень і обговорень. Вважається, що взаємодія вчителя з батьками є ключовою на всіх етапах навчання дитини, але особливу значущість вона має у перші роки навчання у школі. Як підкреслює С. Мартиненко, з моменту вступу у школу зі зміною соціального статусу дитини перед батьками виникає багато складних питань щодо їхньої співпраці зі школою, зокрема з першим учителем, на які варто знайти відповіді, щоб забезпечити успішне навчання дитини [6, с. 10]. В. Сухомлинський вніс нові ідеї у теорію співпраці сім'ї та школи, стверджуючи, що без вирішення цієї проблеми неможливий моральний прогрес суспільства. Він підкреслював необхідність формування педагогічної культури в сім'ї, яка передбачає наявність необхідних психолого-педагогічних знань та виховних умінь у батьків. Вчений акцентував увагу на тому, що шкільне виховання повинно доповнюватись сімейним, і приділяв багато уваги зближенню сім'ї і школи [8, с. 124]. Такий підхід до співпраці між соціальним педагогом, педагогами і батьками є можливим лише при комплексному аналізі і плануванні, яке передбачає діагностику, встановлення цілей, організацію роботи та контроль.

Підхід А. Акмаєвої до співпраці сім'ї і школи виявляється цікавим у контексті нашого дослідження. Вона акцентує увагу на ролі дитини як зв'язуючої ланки між школою та сім'єю, яка сприяє консолідації педагогічного процесу. Дитина стає суб'єктом не лише навчання, а й виховання, що органічно поєднує шкільну та позашкільну діяльність. Важливою особливістю цього підходу є участь всіх членів сім'ї у вихованні і навчанні дитини. Такий підхід підкреслює важливість формування позитивних установок в дитини на початковому етапі навчання, які впливають на її ставлення до навчання протягом всього життя [1, с. 8]. Вказаний підхід сприяє побудові цілісного навчально-виховного процесу, що охоплює не лише академічні знання, а й формування особистісних якостей та соціальних навичок у дитини. Н. Купина у своєму посібнику пропонує пріоритетний напрямок співпраці педагога з батьками, який базується на багатоступеневій підготовці батьків до виконання виховних функцій. Вона визначає педагогічну культуру батьків як складову, що формується на основі їхніх емоційних переживань. Після аналізу своєї діяльності батьки доходять до

висновку про важливість особистісних якостей, таких як ерудиція, характер, здібності і уміння, які впливають на успіх виховання дітей [7, с. 56].

За дослідженнями і науковими висновками зарубіжних вчених, таких як Г. Девіс, Дж. Фантузо, Дж. Харріс, К. Маквейн, С. Чайлдс та Е. Тіге, співпраця між педагогами та батьками грає ключову роль у навчанні й вихованні дітей [4, с. 22]. Вказані дослідження підкріплюють важливість активної співпраці між школою та сім'єю для досягнення успіху учнів і формування сприятливого навчального середовища. За словами Р. Вайнола, співпраця соціального педагога із батьками щодо формування особистості дитини з перших років життя має не лише педагогічне, а й глибоке соціальне значення. Важливо розв'язувати завдання всебічного виховання дітей за допомогою об'єднаних зусиль педагогічних колективів та батьків закладу освіти [2, с. 20]. Основні завдання співпраці з батьками включають планування й координацію інтегрованих дій для забезпечення максимальної самостійності дитини у майбутньому, навчання батьків навичкам догляду за дитиною та ознайомлення з різноманітними методами навчання та корекційного впливу.

Дослідниця Н. Грабовенко акцентує увагу на значенні комплексного підходу та індивідуального підходу до співпраці педагога з батьками дітей з особливостями розвитку. Основні завдання цієї співпраці включають:

1) організаційні аспекти: визначення послідовності етапів співпраці, врахування специфіки проблем і потреб батьків та дітей, використання адаптованих форм і методів педагогічної роботи.

2) соціально-психологічні завдання: формування у батьків конструктивної емоційної адаптації до ситуації інвалідності дитини, покращення психологічного клімату в сім'ї, сприяння розвитку адаптивних можливостей дитини.

3) соціально-педагогічні аспекти: формування педагогічної культури у батьків для ефективного виховання дитини, підтримка розвитку сім'ї як соціального інституту [3, с. 4]. Зазначимо, що ефективність співпраці залежить від глибокого розуміння психологічних, педагогічних та соціальних аспектів сімейного життя, а також від підтримки держави та інших соціальних інститутів у наданні необхідної допомоги і підтримки сім'ям. Н. Колодна визначає ключові принципи співпраці педагога з батьками дитини з особливостями розвитку:

1) партнерства і співпраці: організація взаємовідносин на основі рівноцінності і взаємопідтримки між педагогом і батьками.

2) рівності: забезпечення однакової доступності педагогічних послуг усім батькам, які звертаються за допомогою.

3) добровільності й свободи вибору: визнання права і можливості батьків самостійно обирати шлях вирішення своїх проблем.

4) толерантності: терпиме ставлення педагога до батьків, незалежно від їх поведінки, соціального статусу або переконань.

5) професійної компетентності і відповідальності: забезпечення високого рівня професійної діяльності педагога у всіх аспектах співпраці з батьками [5,с.86]. Указані принципи формують основу ефективної і взаємовигідної співпраці соціального педагогом разом із іншими педагогами та сім'єю дитини з особливими освітніми потребами.

Висновки. Отже, науковці акцентують увагу на значенні спільної роботи соціального педагога з батьками у формуванні особистості дитини в освітньому закладі. Ця співпраця не лише має педагогічне значення, але й істотне соціальне значення. Основні напрями цієї співпраці включають забезпечення педагогічної просвіти для батьків, допомогу у вихованні дітей, протидію насильству у сім'ї, створення сприятливого навчально-розвивального середовища, соціально-педагогічний супровід адаптації дитини й батьків до шкільного життя, а також посередницьку роль у взаєминах з освітніми та соціокультурними закладами.

Спільна робота соціального педагога та батьків щодо розвитку особистості дитини має не лише педагогічне, а й соціальне значення. Основними напрямками співпраці соціального педагога з батьками в освітньому закладі є: педагогічна просвіта батьків, підтримка сімей у вихованні дітей, попередження насильства в родині, створення сприятливого навчально-розвивального середовища, та соціально-педагогічний супровід адаптації дитини й батьків до освітнього закладу.

Список використаних джерел:

1. Акмаєва А. Формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії з батьками : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2008. 20 с.
2. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи : теорія та практика : навч. посіб. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2008. 134 с.
3. Грабовенко Н. В. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, що виховують дітей з обмеженими фізичними можливостями, в умовах реабілітаційного центру : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2018. 20 с.
4. Гуцуляк Л. І. Взаємодія педагогів, батьків і громади в соціально-освітньому середовищі початкової школи у Сполучених Штатах Америки: дис. ... канд. пед. наук. Умань, 2018. 186 с.
5. Колодна Н. А., Бистрова Ю. А. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах навчально-реабілітаційного центру. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка (педагогічні науки)*. Луганськ, 2010. Частина I. № 10 (197). С. 80-91.
6. Мартиненко І. В., Базима Н. В., Качуровська О. Б. Особливості навчання дитини з труднощами в навчанні в інклюзивному освітньому просторі. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова*. Київ, 2018. Вип. 36. Серія 19. С. 68-74.
7. Організація роботи з батьками / упоряд. : Юзефчик Л.О., Купина Н.М. Тернопіль : Астон, 2002. 168 с.
8. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ : Рад. школа, 1978. 263с.